

MARIN SILVESTRE, Dolors. *Espiritistes i lliurepensadores. Dones pioneres en la lluita pels drets civils.* Barcelona: Editorial Angle, 2018. El fil d'Ariadna, 102. 366 págs. [14 x 21].

Llibre centrat en la problemàtica femenina i la seva lluita per assolir els drets civils i les llibertats a finals del s. XIX i principis del s. XX. L'autora, experta en història dels moviments socials europeus contemporanis, ha treballat sobre la formació de la cultura llibertaria a Catalunya i observa com aquesta es barreja amb altres aspectes com l'anarquisme, l'espiritisme, la masoneria, etc. Aquestes preocupacions, lligades a utopies, servien a molts per tractar d'assolir una vida millor. Dolors Marin analitza aspectes femenins i ens remet a autors que des d'una altra perspectiva van lluitar per les llibertats com Ferrer i Guardia, Anselmo Lorenzo, Elisée Reclus, masons i anarquistes.

En el volum es revisen les activitats portades a terme per moltes dones com Zoé de Gamond que divulgà a Fourier a Catalunya, Margarita López de Moria una feminista de Càdiz, Amalia Domingo Soler espiritista i lliurepensadora, Ángeles López de Ayala masona, Teresa Claramunt masona i anarquista. L'espiritisme suposava una lluita contra l'església, la seva concepció de la dona i el món. Era una confrontació al sistema i un capgirament de l'ordre social. L'autora procura reconstruir moltes biografies.

Aquestes dones -la majoria d'elles oblidades per la història- volien una societat nova, en la que obtinguessin un reconeixement intel·lectual i una independència econòmica i laboral. La ciutat de Barcelona serveix de marc de referència, al ser una ciutat industrial amb una problemàtica molt concreta. Aquestes dones van passar de la xerrada a les fàbriques als actes al carrer, cometent accions de desobediència civil, al inscriure els seus fills als registres municipals sense passar per l'església o al celebrar matrimonis i enterraments laics, provocant banquets per Quaresma o desfilant al carrer per cantar *La Marsellesa*. Varen portar a terme una propaganda oral per mitjà de mitings i publicaren els seus escrits a la premsa o en llibres. Considera que no totes vivien a Barcelona, si no que també hi hagué grups i associacions espiritistes i lliurepensadores a Terrassa, Sabadell, Lleida, Capellades, Reus, Igualada, Mataró, etc. Destaca que l'espiritisme a Catalunya el van desenvolupar homes i dones, que van organitzar dos congressos internacionals. El primer, presidit per Amalia Domingo (1888), durant els dies de l'Exposició Internacional i el segon, durant la Segona República, el 1934, als pavellons de Montjuïc.

Moltes dones van ser organitzadores d'actes: conferències, excursions, debats, vetllades musicals i manifestacions al carrer. A partir de 1939 els carrers que portaven els seus noms van ser rebatejats i els seus llibres i periòdics cremats, ja que lluitaven contra els sectors immobilitistes i l'Església catòlica. Perquè feien pràctiques alternatives a la cultura tradicional. Es van relacionar amb una minoritària burgesia progressista republicana i laica, amb la que volien assolir una societat més justa i equitativa.

El volum s'estructura en tres eixos temàtics: 1) La irrupció a la societat d'idees trencadores amb la norma, l'aparició de les seguidores de Fourier i després de Kardec; s'observen els inicis de la seva activitat. 2) L'intent de crear associacions femenines que permetessin a les dones actuar en l'espai públic (Societat Autònoma de Dones i Societat Progressiva Femenina), que tinguessin una influència social. 3) Les dones que sorgides des dels mateixos cercles van optar per fer un treball menys públic, les dones teòsofes.

Es tracta d'un estudi a mig camí entre la història social i l'antropologia cultural i política, que mostra la lliuta de les classes treballadores per augmentar la seva influència política i estendre els seus coneixements.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Libro centrado en la problemática femenina y en su lucha para alcanzar los derechos civiles y las libertades a finales del s. XIX y principios del s. XX. La autora, experta en historia de los movimientos sociales europeos contemporáneos, ha trabajado sobre la formación de la cultura libertaria en Cataluña y observa como ésta se mezcla con otros aspectos como el anarquismo, el espiritismo, la masonería, etc. Estas preocupaciones, ligadas a utopías, servían a muchos para tratar de alcanzar una vida mejor. Dolors Marin analiza aspectos femeninos y nos remite a autores que desde otra perspectiva lucharon por las libertades como Ferrer y Guardia, Anselmo Lorenzo, Elisée Reclus, masones y anarquistas.

En el volumen se revisan las actividades llevadas a cabo por muchas mujeres como Zoé de Gamond quien divulgó a Fourier en Cataluña, Margarita López de Moria una feminista de Cádiz, Amalia Domingo Soler espiritista y librepensadora, Ángeles López de Ayala masona, Teresa Claramunt masona y anarquista. El espiritismo suponía una lucha contra la iglesia, su concepción de la mujer y del mundo. Era una confrontación con el sistema y un cambio en el orden social. La autora procura reconstruir muchas biografías.

Estas mujeres -la mayoría de ellas olvidadas por la historia- querían una nueva sociedad, en la que obtuviesen un reconocimiento intelectual y una independencia económica y laboral. La ciudad de Barcelona sirve de marco de referencia, al ser una ciudad industrial con una problemática muy concreta. Estas mujeres pasaron de la tertulia en las fábricas a los actos en la calle, cometiendo acciones de desobediencia

civil, al inscribir a sus hijos en el registro municipal sin pasar por la iglesia, o al celebrar matrimonios y entierros laicos, provocando banquetes durante la Cuaresma o desfilando en la calle para cantar *La Marsellesa*. Llevaron a cabo propaganda oral a través de mitings y publicaron escritos en la prensa o libros. Considera que no todas vivían en Barcelona, sino que también hubo grupos y asociaciones espiritistas y librepensadoras en Terrassa, Sabadell, Lleida, Capellades, Reus, Igualada, Mataró, etc. Destaca que el espiritismo en Cataluña lo desarrollaron hombres y mujeres, que organizaron dos congresos internacionales. El primero, presidido por Amalia Domingo (1883), durante los días de la Exposición Internacional, y el segundo, durante la Segunda República, en 1934, en los pabellones de Montjuïc.

Muchas mujeres fueron organizadoras de actos: conferencias, excursiones, debates, veladas musicales y manifestaciones en la calle. A partir de 1939 las calles que llevaban sus nombres fueron rebautizadas y sus libros y periódicos quemados, ya que luchaban contra los sectores inmovilistas y la Iglesia católica porqué hacían prácticas alternativas a la cultura tradicional. Se relacionaron con una minoritaria burguesía progresista republicana y laica, con la que querían alcanzar una sociedad más justa y equitativa.

El volumen se estructura en tres ejes temáticos: 1) La irrupción en la sociedad de ideas que rompían con la norma, la aparición de las seguidoras de Fourier y después de Kardec; se observan los inicios de su actividad. 2) El intento de crear asociaciones femeninas que permitieran a las mujeres actual en el espacio público (Societat Autònoma de Dones y Societat Progressiva Femenina), que tuvieran una influencia social. 3) Las mujeres que surgidas desde los mismos círculos optaron por realizar un trabajo menos público: las mujeres teósofas.

Se trata de un estudio a medio camino entre la historia social y la antropología cultural y política, que muestra la lucha de las clases trabajadoras por aumentar su influencia política y extender sus conocimientos.

IHE
(Secretaria de la revista)